

Fig. 11. Romansk granitøjleportal (s. 3617). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Romanesque portal with granite columns.*

Fig. 12-13. Granitøjleportalens kapitæler, nord. Foto Arnold Mikkelsen 2022. 12. Ydre kapitæl (s. 3620). 13. Indre kapitæl (s. 3620). – *Capitals on portal with granite columns, north. 12. Outer capital. 13. Inner capital.*

uden halsring. Det indre mod syd har form som en glat kube med tovsnoet hjørne, det nordre med helt glatte skjolde.

Selvom portalen i kraft af de fire frisøjler indføjer sig i en eksklusiv, fåtallig gruppe, er der som ovenfor antydnet ikke tale om egentligt kvalitetsarbejde. Den i flere tilfælde manglende reliefudsmykning er i sig selv ikke usædvanlig og må formodes at have været suppleret af bemalede motiver, f.eks. på det ydre kapitæl i nord, hvor de

forsænkede felter har glat bund; imidlertid giver de mange ufærdige dele indtryk af, at der er tale om halvfabrikata. Når dertil kommer, at de ydre baser er udsmykket på alle fire sider og derfor ikke er fremstillet med henblik på anvendelse i en hjørnefals, understreges portalens sammensatte karakter. Portalen blev efter nyopsætningen befriet for 'gammel, hård kalk'.⁴²

Vinduerne er rundbuede med indvendig smig og i skibet arrangeret som dobbelte åbninger i

Fig. 14-15. Granitøjleportalens søjlebaser, nord. Foto Arnold Mikkelsen 2022. 14. Ydre søjlebase (s. 3618). 15. Indre søjlebase (s. 3618). – *Column bases on portal with granite columns, north. 14. Outer column base. 15. Inner column base.*

Fig. 16-17. Granitøjleportalens kapitæler, syd. Foto Arnold Mikkelsen 2022. 16. Indre kapital (s. 3620). 17. Ydre kapital (s. 3620). – *Capitals on portal with granite columns, south. 16. Inner capital. 17. Outer capital.*

hvert af langmurenes tre fag. Sålbenken, der af-dækkes af skiferplader på udkragende vederlag, er ført igennem hele blændingen, der dermed er horisontalt opdelt. Tårnets glamhuller er på samme vis koblede, men i mindre dimensioner. Vinduernes oprindelige støbejernsrammer er nu erstattet af hvidmalede aluminiumsrammer med termoruder fra 1991.

Vindueselementer fra den romanske kirke – en sålbæksten, to karmsten og en monolit-

overligger med rundbuet underkant – er o. 1970 indsat som udvendig niche i korets nordmur (fig. 8).⁴³

Indre. Tårnrummet fungerer som våbenhus og ydermere som fordelingsrum for trappehuset i nord og dåbsventeværelset på sydsiden (jf. ndf.). En bred dør forbinder våbenhus og skib, hvis hvidtede indre takket være de 12 høje vinduer får et gavmildt lysindfald; i kontrast hertil er ko-rets østre bagvæg derimod malet helt mørkeblå.

Fig. 18-19. Granitøjleportalens søjlebaser, syd. Foto Arnold Mikkelsen 2022. 18. Indre søjlebase (s. 3618). 19. Ydre søjlebase (s. 3618). – *Column bases on portal with granite columns, south. 18. Inner column base. 19. Outer column base.*

Kor og skib dækkes af flade trælofter, der langs væggene hviler på en hulkelet gesims; de to bygningsafsnit forbindes via en høj, rundbuet kor-bue, der i åbningen har to granittrin flankeret af to mindre podier. Tårnets mellemstokværk, hvor orgelet er placeret, åbner sig mod skibet i hele sin bredde, idet det er vandret overdækket med afrunding i vederlagene svarende til loftets hulkel.

Tilføjelser. Allerede 1945 var der overvejelser om at opføre tilbygninger, enten ved tårnets sydside eller ved kirkens østgavl,¹⁷ men planerne blev først realiseret 1970, hvor dåbsventeværelset syd for tårnet og sakristiet på korets nordside blev opført (arkitekt Helge Andreassen, Vejle).²⁸ Sidstnævnte har egen indgang i vestmuren og forbindes med koret via en dør under det gamle nordvindue, hvis smig er ført ned til gulvet. Tilbygningernes ydermure er af røde, maskinfremstillede teglsten i en lysere nuance, mens bagmurene er af små, 4 cm høje, gule mursten.

Kirkens *gulve* er belagt med sorte, gule og røde fliser, der i koret har heksagonal form og er lagt i blomsterlignende mønstre, hvorimod skibets og våbenhusets kvadratiske fliser er diagonalt mønsterlagte. Belægningerne kantes i kor og skib af

to løberskifter, inderst sort, yderst gult. Østligst i skibet er foran korttrappen anbragt en poleret granitplade (156×125 cm), der ved seneste gulvrenovering nedlagdes over en gravkrypt (s. 3646), idet den erstattede en ældre tildækning (jf. fig. 22). En (delvis) fornyelse af fliserne foretoges 1936. Nyere, gule fliser er udlagt østligst i skibets nordside, hvor kirkens varmeanlæg var placeret (jf. ndf.). Under stolene og ved alteret er der hævede fyrretræsgulve, hvoraf dele senest er fornyet 1979.³¹ I dåbsventeværelset er der retlagte, gule klinker, mens sakristiets gulv er dækket af et tæppe.

Reparationer og vedligeholdelser. Kirken var 1923 i særdeles god stand,¹⁰ men havde 1934 været underkastet en større reparation 'for nylig'.¹⁰ 1936 blev forhandlet med malermester Petersen om en restaurering af kirken omfattende maling, kalkning og restaurering.²⁸ Ved kirkens overgang til selveje blev bygningen karakteriseret som velholdt.²⁸ En større restaurering blev gennemført 1967-71 i forbindelse med opførelsen af kirkens tilbygninger.¹⁷

Tagværket over kor og skib tæller henholdsvis seks og 17 fyrretræsfag bestående af bindbjælker og spær, der understøttes af en langstol. Drager-

Fig. 20. Detalje af korets søndre sokkel (s. 3616). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Detail of southern plinth of the chancel.*

ne – en i hver side under spærene – støttes ved hvert tredje fag af underliggende hanebånd og et kortere sæt hjælpespær, der forbinder sig til de i længdeaksen placerede kongestolpers top.

Kirkens *tage* er belagt med skifer, der i forbindelse med utætheder blev besigtiget 1985.

Opvarmning. Kirken er koblet til fjernvarmenettet.

†*Opvarmning.* Det varmeapparat, som 1899 var leveret af C. M. Hess i Vejle, var 1923 så medtaget, at virksomheden vederlagsfrit måtte sende en ingeniør til inspektion.⁴⁴ Ovnens aftræk var ført op til skibets østre gavlspids, hvor en pyntelig skorsten med rundbuede åbninger under et skifertækket pyramidespir på elegant vis korresponderede med tårnet (jf. fig. 4, 7a og 7g). 1936 blev apparatet udskiftet med en kalorifer fra samme støberi, installeret i skibets nordøsthjørne, og på dette anlæg blev 1953 udført en hovedreparation,²⁸ hvorunder skorstenen blev fornyet (jf. fig. 2). 1966 blev der monteret et oliefyr.¹⁷

Elektricitet. 1913 blev der installeret elektricitet i kirken,²⁸ men en bedre belysning af alteret blev efterlyst, da det elektriske lys ikke 'kunne bruges'.¹⁷ 1921 var det endnu ikke bragt i orden.¹⁰

*Glasmalerier (fig. 21), 1898. Korets nu nedtagne glasmalerier med billeder af Peter i nord og Paulus i syd, der blev installeret 4. april 1899, var fremstillet i Ferdinand Müllers glasværksteder i Quedlinburg, Harzen, og skænket af P. Holt, Sandal, kirkeværge og formand for kirkebygningsudvalget.⁴⁵ Mosaikkerne blev afmonteret 1970, hvor det ene blev overladt Hjalmar Elkjer, en efterkommer til P. Holt, hvorimod en bror til denne 1974 fik afslag på anmodningen om overdragelsen af det andet vindue, der nu befinder sig i Museerne i Fredericia.⁴⁶

Kalkmalerier, udført 1904 af Knud H. Olsen og Ferdinand Th. Grosmark(?), København (jf. fig. 22-23). Skibet har i panelhøjde og omkring vinduer, døre, pulpituråbning og korbue kalkmalede rankeslyng i skønvirkestil, på korbuens top suppleret af en medaljon med det gloriøse Korslam. Vinduesgruppernes udsmykning varierer over tre skemaer, således at nordsidens østvindue svarer til sydsidens vestre (ranker med hjerteformede blomster/frugter), sydsidens østre

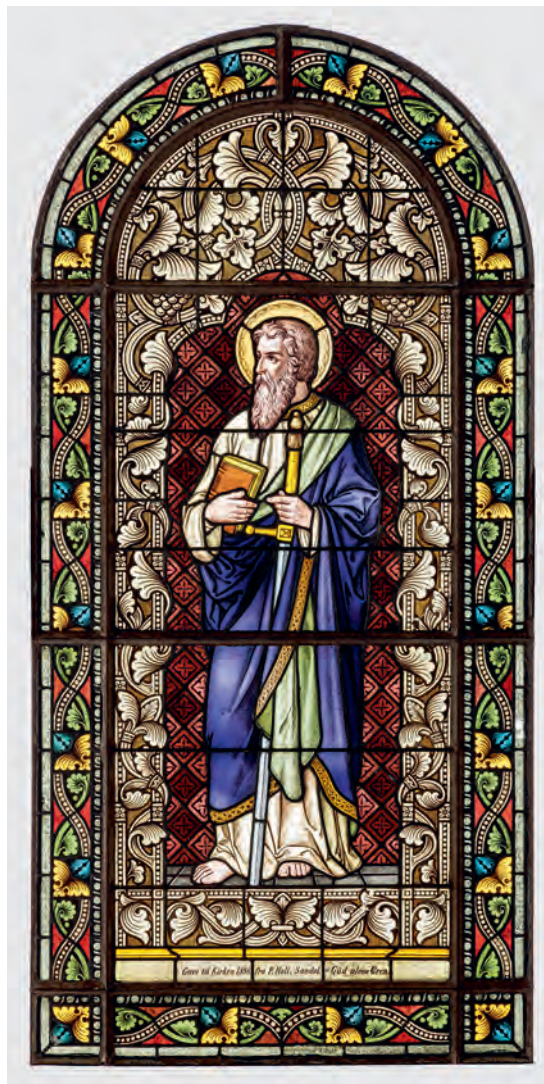

Fig. 21. *Glasmaleri, Skt. Paulus, 1898 (s. 3625). I Museerne i Fredericia. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Stained Glass, St. Paul, 1898.

svare til nordsidens vestre (rankeslyng med femfligede blomster), mens de to midtergrupper er ens (bredbladede ranker). Dekorationen omfatter tillige to 'indvielses kors' over henholdsvis korets sydvindue og sakristidøren foruden et rankeslyng omkring korloftets lampeophæng. Farverne på de harmoniske malerier, der på vellykket vis fremhæver bygningsdetaljerne, omfatter røde, grønne og gule nuancer, hvoraf den røde dog allerede 1907 måtte genopfriskes.²⁶ Yderligere opmalinger foretoges 1935¹⁰ og tilsyneladende atter 1971.¹⁷

Fig. 22. Indre set mod vest. Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Interior looking west.*

INVENTAR

En stor del af inventaret er overført fra den nedrevne middelalderkirke. Ældst er den romanske døbefont og det ligeledes romanske *vievandskar, sidstnævnte er nu i Lyng Kirke (s. 3666). Dåbsfadet er et Nürnbergarbejde fra 1500-tallet, men sandsynligvis først anskaffet efter 1770. Korbuekrucifikset er noget atypisk fra efterreformatorisk tid; dets barokke formsprog peger mod 1600-tallet.

Fra det tidligste 1700-tal stammer fontehimlen, der bærer en malet datering 1710, og altertavlen, hvis oprindelige maleri, en kopi efter Rubens' *Nadverens Indstiftelse* malet af Albret Stentzel fra Fredericia, er dateret 1713. Begge er skåret i akantusbarok og kan med rimelighed tillægges samme billedskærerværksted; et værksted der også udførte Vejby Kirkes fontehimmel (s. 3666). Fra samme periode stammer kirkens altersæt, udført 1716 af Peder Nielsen Satterup, og de samtidige alterstager, der blev skænket af sognepræst ved Åstrup